

СПЕЦИФІЧНІ ТА ЦІННІСНІ ВЛАСТИВОСТІ РАДІОМОВЛЕННЯ

Масловська М.В., Житомирський державний університет імені Івана
Франка

Радіомовленню належить специфічна роль в часи зростання впливу засобів масової інформації на процеси утвердження української державності. Радіомовлення повинно вирішувати «проблеми становлення Української держави на принципах демократії, законності, свободи слова, консолідації суспільства на засадах національної ідеї» [4, с. 9]. Сьогодні як ніколи телебачення та радіомовлення, періодика повинні все зробити для консолідації суспільства, втілювати у життя національну ідею, яка «визначається категоріями патріотизму, національного достоїнства, поваги громадян до матері – України» [4, с. 9]. Ми повинні розуміти, що світ для того, щоб допомогти нам, повинен нас знати, знати нашу історію, культуру ось тому «необхідно розглядати всі політичні події у світі та в Україні крізь призму національних інтересів України, її духовних і культурних цінностей, потребою обстоювати гідність і рівноправність у світовому співтоваристві [4, с. 9].

Ми розуміємо, що сьогодні повинна докорінно змінитися ситуація на радіомовленні. Особливу увагу треба звернути на інформаційний, художньо-естетичний, публіцистичний рівень програм радіомовлення, особливо приватного. На жаль, ми відчуваємо експансію на український інформаційний простір чужої, часто антиукраїнської радіопродукції. Це негативно впливає на духовно-національне виховання, особливо молоді. «Нині найважливішим, найнагальнішим завданням українських радіожурналістів є формування у людей державницького мислення як мислення національно-гуманного, демократичного, громадянського, відповідального за особисту долю, долю родини, держави. Українському народові треба повернути національну історичну пам'ять, дати, за словами

Г.Сковороди, духовний меч як найвищу духовну, моральну, естетичну цінність – національну свідомість [4, с. 9].

Говорячи про радіожурналістику, ми повинні особливу увагу звернути на особистість радіожурналіста. Саме він, радіожурналіст, повинен бути професійно підготовленим, морально стійким, мати національно-духовні якості. «Саме радіожурналістам, як і всім працівникам засобів масової інформації, має бути притаманне болісне відчуття справедливості, глибоке знання всіх проблем суспільства, і громадська відповідальність за кожне сказане в ефірі слово» [4, с. 10].

Зрозуміло, що для формування індивідуальної та громадської думки необхідне вільне поширення інформації та вільний обмін нею. Ця умова є головною в демократичному суспільстві. Засоби масової інформації є інструментом, що забезпечує зв'язок між людьми.

Систематично радіопередачі в Європі та Америці розпочали транслювати на початку 20-х років ХХ ст. В Україні регулярне радіомовлення започатковано 16 листопада 1924 року. Однією з перших програм була програма «Радіополум'я». Це був початок нової ери інформаційного простору. З часу своєї появи (16 листопада 1924 року) і до сьогодні радіомовлення робило сміливі передбачення, розширювало свій діапазон трансляцій. «Радіо може передати живе життя героїв, що міститься у звуках їх голосів, воно могло принести до оселі велику літературу, музику всіх часів і народів, голоси найкращих співаків, майстерність талановитих музикантів» [4, с. 17]. Цінність радіомовлення в тому, що слухач чує живу мову з її яскравістю і неповторністю. Неповторність у мовленні перед мікрофоном, своєрідність інформації, саме у цьому радіомовлення не має суперників. Добре, що сьогодні існує велика кількість радіоорганізацій, бо створюється відповідна конкуренція. Саме ця конкуренція примушує бути «гнучкішими шукати найоптимальніші шляхи до масового слухача, які б задовольняли його інформаційні, мистецькі, духовні потреби» [4, с. 21].

Однак чимало радіожурналістів, не дотримуючись журналістської етики, з різних причин, часто висвітлюють події, факти, явища, викривлюючи їх, забруднюючи наш інформаційний простір, особливо це стосується працівників приватних радіоорганізацій. Дуже часто ці журналісти не мають відповідної освіти, досвіду, не володіють досконало літературною українською мовою. Дуже важливо, яке слово звучить у радіоефірі, яку музику транслюють, кого запрошують на радіопередачі. Звичайно ж, для цього треба багато працювати журналісту над вдосконаленням своєї майстерності. «Безперечно, успіх передачі залежить не тільки від глибоко зрозумілої своєрідності законів радіо, але й від творчої фантазії, обдарованості та професійної майстерності того чи іншого працівника радіоорганізації» [4, с. 22]. Мусимо також відмітити, що комерціалізація радіоефіру, спричинила до таких негативних чинників як злочини, нещасні випадки, скандали, секс, які заповнили ефір. Нерідко приватні радіоорганізації є відверто антиукраїнськими, антилюдяними. «Це таїть у собі небезпечні комунікаційні перевантаження і стреси для людської психіки, яка здатна витримувати звукове навантаження до певної межі, за якою новини сприймаються як сторонній, подразнювальний шум» [4, с. 23]. Треба підкреслити, що радіомовленню належить одна з визначальних ролей у формуванні національного інформаційного простору, отже радіомовлення повинно мати тільки «національне обличчя». Радіожурналісти повинні пам'ятати, що саме вони формують майбутнє нації, виховуючи молоде покоління зразками національної культури. Адже для основної маси людей «радіоточка – єдине вікно у широкий світ», єдине джерело інформації про події, єдина можливість долучитися до надбань народу.

Сьогодні українське державне радіомовлення стало вільніше від ідеологічних табу, радіожурналісти можуть проявляти свою творчу фантазію, національну свідомість. Саме часи Незалежності дали нові сили, нові теми, які зазвучали в українському радіопросторі. Сьогодні кожна область має своє представлення в радіопросторі України. У Житомирській радіоорганізації є

кілька передач, які глибоко передають дух сьогодення, виховують почуття гідності та гордості за Україну. Це такі передачі як «Роде наш красний», «Визначні постаті», «О слово рідне, хто без тебе я» та ін. Автором і ведучою передачі «О слово рідне, хто без тебе я» є Марія Масловська, викладач Житомирського державного університету імені Івана Франка. Радіопрограма побудована як інформаційно-пізнавальна. Автор намагається передати найважливіші думки вчених, письменників стосовно української національної культури, мови, літератури тощо. Зокрема, цитування творів Т. Шевченка, І. Франка «Мені однаково», «І мертвим, і живим...», «До Основ'яненка», І. Франка «Земле моя, всеплодющая мати», «Мойсей», Лесі Українки «Бояриня», «Слово, чому ти не твердая криця?». Звертається автор і до письменників Розстріляного Відродження таких як, Микола Куліш, його твір «Мина Мазайло» та ін. Тема України, її культури, мови гостро стояла у творчості шістдесятників, особливо у творах В. Стуса «Сто років як сконала Січ», В. Симоненка «Україно, ти моя молитва» та ін. Сюди ж відносимо творчість Ліни Василівни Костенко. У своїй творчості Ліна Василівна піднімає глибинні пласти нашої національної історії. Це твори «Маруся Чурай», «Берестечко», поезії «Пастораль ХХ століття» тощо. Цитуючи твір «Берестечко», ми звертаємось до серця кожного, кому болить Україна.

Прикладом радіопередачі пропонуємо лекцію Ліни Василівни Костенко «Гуманітарна аура або дефект головного дзеркала». Лектор Ліна Василівна вважає, що кожна нація повинна мати свою гуманітарну ауру, тобто потужний комплекс наук, що охоплюють всі сфери суспільного життя, з літературою, мистецтвом. Письменниця дає своє визначення нації, українській нації «Якби українці не були нацією, то вони давно були б уже не українці. Одначе був же якийсь божественний вітер, що кидав покоління за поколінням на боротьбу саме за цей народ, за цей шматок землі, який Бог на планеті подарував саме українцям» [3, с. 8]. Ліна Василівна аналізує багато націй, вказуючи на їх досягнення та поразки, пропонує подивитися і на

Україну, хто ми в очах світу і яку маємо ауру, а якщо не маємо, то чому? (аура – божественний вітер).

Ліна Костенко поетапно розглядає історію України, наголошуючи на тому, що Україна велика держава, яка довгий час перебувала в імперській залежності і тому в ній «Відбувався нечуваний за цинізмом геноцид нації шляхом репресій, голодоморів та асиміляцій, послідовна її дискредитація в очах народонаселення, індексування чітких ідеологем типу «націоналісти», «сепаратисти», «зрадники», і все це в сліпучих перехресних променях добре відшліфованих імперських лінз» [3, с. 12].

Саме імперська політика Росії закрила Україну від світу. Коли впала залізна завіса, про Україну світ не знав, бо «Виявилось, що майже ніде в університетах світу немає українських кафедр, все сприймається крізь призму русистики, що в діаспорі молодь українського походження захищає докторати з російської літератури, бо інакше матиме комплікації з працевлаштуванням» [3, с. 13].

На жаль, із самого початку Незалежності, українська еліта не зробила спроби змінити ситуацію, а навпаки поглибила проблеми. «Не протиставивши дезінформацію про Україну потужної гуманітарної думки, розпочали входження в Європу з оберемком анахронічних проблем. Знайшлися «будителі», які зчинили великий шум і витворили добрячий таки мультиплікат-націю, що хропе, стоячи на колінах. Або двох українців, з яких неодмінно вегетуються три гетьмани. Стало мало не правилом доброго тону увернути щось несхвальне про менталітет цілої нації. Розчулилися некеровані стихії взаємних звинувачень, дражливі рефлексії, щодо історії України та її видатних діячів. Невідь з якого нафталіну видобуто комплекс меншовартості» [3, с.14]. У всі віки Росія показувала Україну у своєму імперському дзеркалі як Малоросію, та ми повинні сьогодні і завтра творити нашу історію, історію нашої великої держави, держави України. Ліна Василівна говорить «Тільки не треба чекати, щоб хтось вам зробив ваше власне індивідуальне дзеркало і вмонтував його в систему суспільних

дзеркал. Кожен має зробити це сам. Демократія тим і добра (а ми демократична держава), що при демократії не держава руйнує людину, а людина будує державу. І саму себе, і своє гідне життя і гуманітарну ауру своєї нації [3, с. 16].

Музика.

Пропонуючи слухачам такі передачі, ми готуємо їх до прийняття певних рішень в часи розбудови нашої держави, допомагають в цьому твори видатних людей України, які своїм життям, своєю позицією довели вірне служіння своєму народові, своїй землі, своїй державі. Отже, радіофір найефективніший чинник впровадження державної політики України сьогодні і на майбутнє.

Література

1. Здоровега В. Українська періодика в сучасному національно-інформаційному просторі / Українська періодика. Історія і сучасність. – Л., 1995.
2. Історія національного радіофіру: Архівні матеріали (1942-1969) / Упоряд. Н. Сидоренко. – К., 2004.
3. Костенко Ліна. Гуманітарна аура або дефект головного дзеркала. – К., 2005. – 31 с.
4. Лизанчук В. Основи радіожурналістики. – К., 2006.
5. Москаленко А. Вступ до журналістики: Підручник. – К., 1997.
6. Набруско В. Українське радіо: від державного речника до суспільного мовця // Урядовий кур'єр. – 2005. – 23 липня.
7. Потятиник Б. Чи є інформаційний простір України національним //
8. Шевчук І. Державне і комерційне радіо: хто формує національну свідомість // Телерадіовісник України. – 1998. – № 3.